

NIEBIESKO-ZÓŁTY

PORADNIK

DLA NAUCZYCIELI

KLAS I-IV

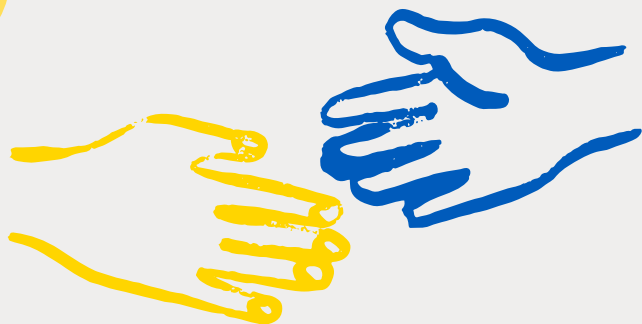
Szanowni Państwo!

Obecna sytuacja na świecie, wywołana wojną na Ukrainie spowodowała załamanie

się dotychczasowych schematów i norm. Niecodzienna sytuacja w systemie oświaty wymaga szczególnej uważności, troski i opieki nad uczniami. Konflikt panujący na świecie powoduje poczucie napięcia i wzmacnia stres oraz może wywoływać różne, często skrajne emocje.

Ten poradnik, jako zbiór najistotniejszych informacji, może okazać się pomocny

w trudnych sytuacjach i problemach nieschematycznych, dotąd nam nieznanych. To wskazówki dotyczące naszej pracy, ale także zadbania o własny komfort psychiczny.

Spis treści

Wstęp	4
Adaptacja i integracja do nowego środowiska: system edukacji i nowa grupa rówieśnicza	5
Scenariusz lekcji	6
Edukacja antydyskryminacyjna	10
Wprowadzenie dziecka w system nauki szkolnej	12
Rozmowa o wojnie: nie unikaj tematu.....	13
Bariera językowa	14
Jak zadbać o dobrostan własny i uczniów?	16
PTSD u dzieci	19
Gdzie możesz uzyskać wsparcie?	21
Inne źródła z których można czerpać informacje i materiały:	22

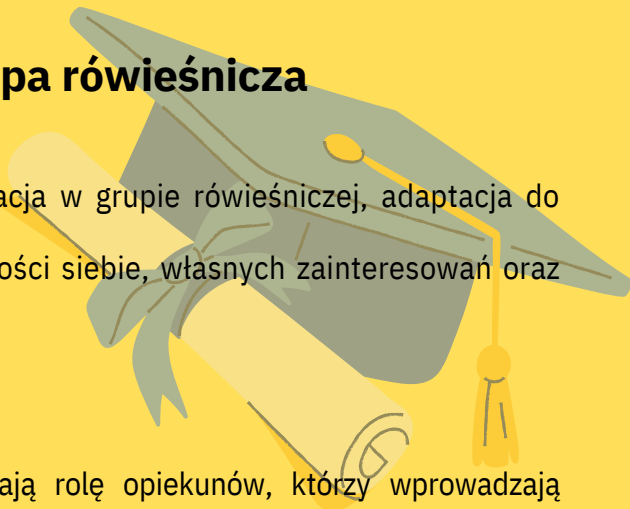
Wstęp

Dzieci w pierwszych latach szkoły podstawowej znajdują się w wieku rozwoju rozumu, pamięci i nauki społecznej. Pojawia się u nich przechodzenie z etapu myślenia przedoperacyjnego na etap operacji konkretnych, w którym występuje integracja, odwracalność myślenia, pojęcie stałości (liczb, długości, masy, objętości itp.). Początkowo idąc do pierwszej klasy siedmiolatki nadal są skoncentrowane na sobie i przejawiają naturalny egocentryzm, który z czasem będzie wypierany na rzecz zachowań prospołecznych. Kontakty społeczne z rówieśnikami mają kluczowe znaczenie dla poczucia własnej wartości, funkcjonowania w sferze społecznej, budowania umiejętności przyjmowania punktu widzenia innej osoby, wiążącego się z osłabianiem egocentryzmu poznawczego. Z tego powodu istotne jest zadbanie o właściwe wdrożenie poglądy czy wartości. Dlatego w trakcie integracji nowych uczniów z Ukrainy, ważnym jest, by wprowadzić możliwie jak najwięcej aktywności, które umożliwiałyby wspólne spędzanie czasu np. poprzez prace grupowe i zabawy, które wiązałyby się z odczuwaniem pozytywnych emocji i budowaniem poczucia przynależności. W trakcie roku szkolnego, warto również uwzględnić nie tylko polskie, ale również ukraińskie tradycje podczas spotkań klasowych na przykład podczas wigilii klasowej.

Adaptacja i integracja do nowego środowiska: system edukacji i nowa grupa rówieśnicza

Okres ten stawia nowe wyzwania, m.in. integracja w grupie rówieśniczej, adaptacja do systemu szkolnictwa, ale także nauka świadomości siebie, własnych zainteresowań oraz samokontroli i samodzielności.

Nauczyciele, a zwłaszcza wychowawca odgrywają rolę opiekunów, którzy wprowadzają swoich wychowanków w tryb nauczania szkolnego. Nauczyciel powinien wykazywać postawę empatii oraz być dostępny dla każdego dziecka, kiedy tylko tego potrzebuje.

Wzajemna obecność oraz odpowiednia postawa grupy wzmacnia poczucie więzi i bezpieczeństwa. Osoby po traumie nie izolują się, co zmniejsza ryzyko wystąpienia szkód psychicznych.

Ważnym aspektem współpracy i całościowej obserwacji funkcjonowania dziecka jest zaangażowanie dzieci polskich i ukraińskich. Obecna sytuacja jest ponadto bodźcem, który powinien mobilizować relację nauczyciel-rodzic. Sytuacje stresowe, na które narażone jest dziecko, mogą powodować szereg nieadaptacyjnych zachowań oraz procesów psychicznych dziecka. Częsty kontakt z rodzicem pozwala na kontrolę oraz w razie potrzeby próbę zmiany sytuacji w jakiej znajduje się dziecko.

Ponadto spotkania z rodzicami dzieci ukraińskich mogą być pomocne w holistycznym zrozumieniu sytuacji, nauczyciel może mieć większą kontrolę nad tym jak czuje się dziecko, mając całościowy obraz jego funkcjonowania w domu i w szkole. Więź z rodzicem umożliwia przedstawienie mu właściwych strategii radzenia sobie ze stresem. W tej sytuacji kluczem do zastosowania jednej ze strategii - funkcji zadaniowej, jest na przykład zaangażowanie w grę, skutkujące poznawaniem nowej kultury oraz na nawiązywaniu nowych znajomości.

Scenariusz lekcji

Biorąc pod uwagę fakt, że zajęcia zostały przygotowane z myślą o ukraińskich dzieciach przybyłych do Polski, ćwiczenia powinny opierać się na zabawie i grach, które pomogą zintegrować grupę oraz zaznajomić jej członków z nowym miejscem. Bariera językowa może znacznie utrudniać komunikację, co może skutkować dezorientacją oraz wzrostem poziomu stresu. Lekcja ma na celu uspokojenie dzieci oraz pomoc w adaptacji w nowym środowisku.

Skrypt

1. Temat(y): Integracja
2. Klasa/poziom: wczesnoszkolny
3. Cel: Integracja grupy oraz zabawa (uspokojenie, adaptacja w nowym środowisku)
5. Przedział czasu: 45min (może być dłużej, jednak to optymalny czas na tego typu aktywności)

Przebieg zajęć

a. Wprowadzenie w temat

Na początek krąg i wspólne przywitanie się. Każdy powie, jak się nazywa.

b. Bezpośrednie instrukcje

Instrukcje do zabaw i gier grupowych

c) Ćwiczenia z nadzorem

- **Złączone Kartki-** Uczestnicy stają w rzędzie, bardzo blisko siebie. Stykają się ramionami. Natomiast między ramiona wkładamy im kartki papieru. Podstawowa zasada jest taka, że kartka nie może zostać upuszczona. To wszystko? Wydaje się proste prawda? Dodajmy jednak do tego zadania, jakie muszą wykonać. Na samym początku niech będzie to zrobienie przysiadu. Kolejnym- przejście 3 kroków. Jeśli grupie się to uda, można zwiększyć poziom trudności. Zobaczmy, jak sobie poradzą z podskakiwaniem bądź okręceniem się do tyłu, bądź o 360 stopni.
- **Pokazywana historia-** grupa ustawia się w rzędzie jeden za drugim plecami do siebie. Prowadzący pokazuje pierwszej osobie znak- ruch- wymyślony przez siebie; zadaniem kolejnej osoby jest pokazać ten znak uczestnikowi przed sobą tak, aby jak najlepiej odwzorować gest pokazany przez prowadzącego.
- **Rozśmieszanie w parach-** w parach jedna osoba stara się być poważna i nie uśmiechać się a druga robi wszystko, aby udało się jej ją rozśmieszyć. Kiedy to się uda następuje zamiana.

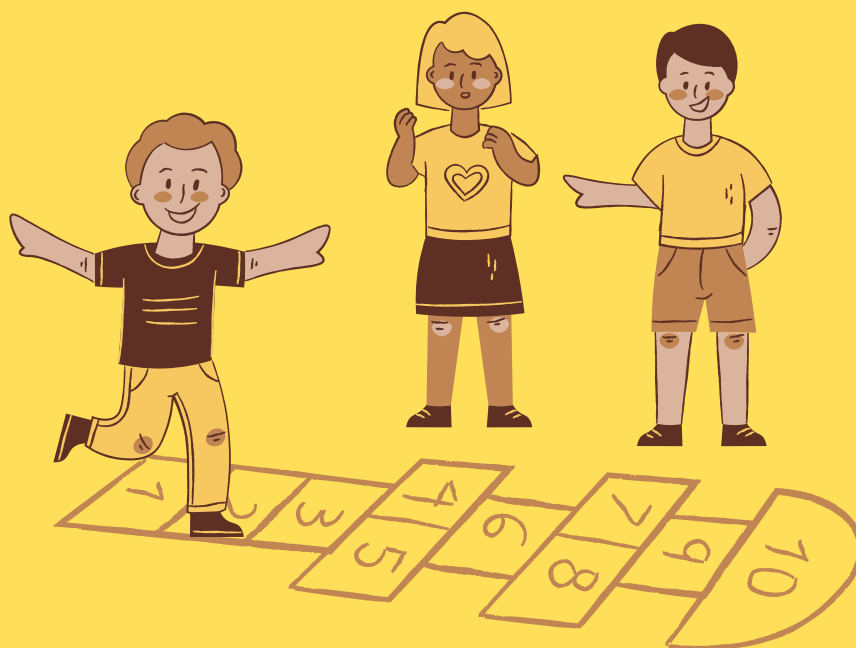
- **Chwywanie mioteł-** uczestnicy stoją w kręgu, jedna osoba – prowadzący stoi w środku i trzyma miotłę (kij od miotły lub długi prosty kij). W przypadku, gdy imiona się powtarzają należy wymyślić przezwisko lub skrót imienia (np. jedna uczestniczka będzie nazywana Aleksandrą a druga Olą). Prowadzący wykrzykuje imię osoby z kręgu, puszcza kij i staje w kręgu. Osoba, której imię zostało wypowiedziane podbiega do kija i łapie go, wypowiada kolejne imię i kolejna osoba podbiega do kija itd. Jeśli ktoś nie zdąży złapać miotły odpada.

- **Budowanie wieży z chrupek i wykałaczek-** zadanie na integrację, wygrywa ta drużyna, która zbuduje większą i samodzielnie stojącą wieżę z chrupek.

d) Ćwiczenie samodzielne

Rysowanie w rytm spokojnej muzyki.

Puszczamy muzykę w pomieszczeniu, w którym prowadzimy zajęcia, a dzieci mają za zadanie wykonać dowolny rysunek, malując w rytm słuchanej melodii.

e) Zakończenie

- Jak podobały się zajęcia?

Jeśli dzieci potrafią i wykazują chęć mogą krótko powiedzieć o swoich odczuciach związanych z udziałem w zajęciach, co im się podobało, co chciałyby powtórzyć. Ze względu na barierę językową często występuje znaczna trudność w budowaniu dłuższych wypowiedzi.

- Podzielenie się swoimi rysunkami

Każdy kto ma na to ochotę może pokazać innym swój rysunek,

- Pożegnanie

Na zakończenie zajęć należy pozostawić przestrzeń na wspólne pożegnanie.

Materiały i pomoce, które można wykorzystać podczas zajęć

a. Materiały wykorzystane do przeprowadzenia zajęć:

Rekwizyty do zabaw i gier, kredki, kartki, chipsy, makaron

**Dla każdego coś dobrego!
...czyli jak dostosować styl pracy i przekazywania wiedzy
uczniom**

a. Wzrokowcy- rysunki

b. Słuchowcy- muzyka

c. Kinestetycy- ruch, zabawa i gry

d. Uczniowie obcojęzyczni - raczej zajęcia oparte na zabawie i ruchu, itp. bez konieczności stosowania długich oraz skomplikowanych instrukcji.

Edukacja antydyskryminacyjna

Ważną częścią integracji w szkołach jest obecnie edukacja antydyskryminacyjna oparta na postawie akceptacji obejmującej zauważenie różnic i podobieństw, które występują między ludźmi. Zadaniem nauczyciela jest stworzenie atmosfery wzajemnej tolerancji, ważniej nie tylko na co dzień, ale także w wyjątkowej sytuacji spowodowanej kryzysem wojennym.

Przykładowe scenariusze zajęć do pracy z grupą:

- **Można różnić się pozytywnie. Przeciwdziałanie dyskryminacji, marginalizacji, wykluczeniu**

Zajęcia mają na celu dostrzeżenie różnic i podobieństw między ludźmi, poznanie pojęć takich jak dyskryminacja, tolerancja, akceptacja itp. Scenariusz przeznaczony jest na 3 godziny i zawiera ćwiczenia integrujące, indywidualne i grupowe.

Scenariusz dostępny na stronie:

<https://tpd-szczecin.home.pl/TPD/images/scenariusz/SCENARIUSZ610.pdf>

- **Nie hejtuję - reaguję**

Scenariusz zajęć dostępny jest w dwóch formach, dla klasy I- III, IV-VI, przewidziany jest na jedną godzinę lekcyjną. Tematyka oparta jest na zjawisku hejtu w internecie oraz mowie nienawiści. Zawiera projekcję filmu, przestrzeń do dyskusji oraz zasady anty- hejtowe.

Scenariusz dostępny na stronie:

https://edukacja.fdds.pl/pluginfile.php/92323/mod_resource/content/1/niehejtuje_scenariusz%20%281%29.pdf

Wprowadzenie dziecka w system nauki szkolnej

Sytuacja spowodowana kryzysem wojennym wzmacnia w nas poczucie opieki nad dziećmi pochodzącymi z Ukrainy. Należy jednak pamiętać, że nauczyciel nie może zastąpić rodzica. Sytuacja kryzysowa spowodowała załamanie się systemu funkcjonowania, wdrożenie dzieci w cykl nauczania jest szczególnie ważny, ze względu na ustabilizowanie codziennego życia, ale także na dostęp do rozwoju i edukacji.

Należy zadbać o to, aby dziecko miało jasną sytuację w kwestii organizacji życia szkolnego, należy zapoznać je z podstawowymi zasadami funkcjonowania placówki, poinformować o pomocy oraz wsparciu psychologa lub pedagoga, prawach i obowiązkach ucznia, zapoznać dzieci z nauczycielami i przedmiotami, które prowadzą. Zebrane informacje pozwolą dziecku poczuć się stabilnie i bezpiecznie, będzie znało swoje miejsce w szkole - jako uczeń.

Ważna jest obserwacja dzieci pod kątem rozwijania ich zainteresowań i przejawianych uzdolnień oraz pomocy w realizacji rozwijania pasji, to pomoże we wzmacnianiu poczucia własnej skuteczności oraz samooceny dziecka.

Na co zwrócić szczególną uwagę?

Posiadanie niezbędnych informacji o kulturze ukraińskiej - wspólne pole porozumiewania się, poprzez chęć dzielenia się własnymi doświadczeniami: wykazywanie i szanowanie podobieństw i różnic.

Szanowanie różnic pomiędzy ludźmi

Umiejętność pracy w grupie

Rozmowa o wojnie: nie unikaj tematu

Nie należy naciskać, aby dzieci opowiadały o swoich przeżyciach i emocjach, ale dać im czas na zrozumienie własnych emocji oraz na własną dobrowolną zgodę, w przypadku poruszania tematyki wojny i wydarzeń traumatycznych. Nagłe, wymuszone chęci uzyskania informacji od dziecka mogą zakończyć się reakcją buntu lub wycofania. Cisza może być pierwszym krokiem i próbą poradzenia sobie z sytuacją. Nieważne czy dziecko jest tylko słuchaczem, czy aktywnie opowiada o tym, co go spotkało, ważna jest obecność, poczucie więzi z innymi, dzielenie się nie tylko doświadczeniem, ale także pozwolenie sobie na przeżywanie emocji.

Nauczyciel powinien podkreślać, że wszystkie emocje są ważne, podkreślać ich uniwersalność oraz wykazywać zrozumienie. W przypadku, kiedy dziecko chce podjąć rozmowę, ale łamie mu się głos lub nie potrafi poradzić sobie z tym, co chce powiedzieć możemy spróbować zastosować odpowiednie metafory, co pomoże uzyskać dystans do sytuacji traumatycznej i przelamać barierę oporu.

W przypadku, kiedy dzieci zdecydują się mówić o wojnie - nie należy unikać tematu, ale w sposób adekwatny do wieku oraz stanu psychicznego dziecka podjąć rozmowę. Należy pamiętać, iż dzieci są bardziej podatne na fałszywe informacje, które mogą być dla nich łatwo dostępne. Należy przekazać dziecku posiadaną wiedzę oraz zapytać, czy jest jakaś kwestia, o którą chce zapytać lub która wywołuje u niego negatywne emocje - jednocześnie podkreślając istotność reakcji emocjonalnej na traumatyczne wydarzenie. Bądź szczery, jeśli nie masz informacji na temat, który chce poruszyć dziecko - powiedz mu o tym. Poinformuj o własnej gotowości na znalezienie odpowiedzi na pytanie. Taka postawa może wyzwolić u dziecka poczucie bezpieczeństwa i zaufania do nauczyciela.

Bariera językowa

Bardzo ważną kwestią jest próba nawiązania kontaktu. Bariera językowa może być wywołana nie tylko nieumiejętnością używania obcego języka, ale także stresem. Początkowy kontakt powinien być ukierunkowany na zaangażowanie dzieci do wejścia w interakcję. Jeśli widzimy, że dziecko nie podejmuje kontaktu spróbujmy zachęcić je do uczestnictwa w zabawie, jednocześnie pamiętając o akceptującej postawie w przypadku stanowczej odmowy, natomiast jeśli dziecko podejmuje kontakt, ale przyczyną jest nieznanomość języka - od czego jest mimika! Należy pamiętać, jak ważny jest przekaz niewerbalny.

Bariera językowa może potencjalnie utrudnić integrację uczniów. Warto zwrócić uwagę, że nawet jeśli dziecko zna język polski co najmniej w stopniu komunikatywnym, to jak każdej innej osobie może się zdarzyć, że zapomni słowa, którego miało zamiar użyć. Może się to wiązać z zawstydzeniem i odczuwalnym dyskomfortem w rozmowach oraz potencjalną niechęcią do późniejszego zabierania głosu. W kontekście dzieci, które dopiero uczą się czytać, należy pamiętać, że dzieci uchodźców z Ukrainy, mogły mieć małą styczność z literami polskiego alfabetu i nie być jeszcze do niego wizualnie przyzwyczajone.

Przykładowe sposoby przeciwdziałania barierze językowej

Pomocniczy słowniczek obrazkowy

Może pomóc w dopełnieniu rozmowy w przypadku zapomnienia danego słowa. Uczniowie sami mogą go wykonać w ramach zajęć.

Sylabowa Nauka Czytania

W ramach zajęć uczniowie mogą na kartonikach stworzyć katalog sylab, które będą im służyć do nauki. Kartoniki można również wykorzystać do stworzenia gier (np. sylabowe nemory, dopasowywanie sylab według wybranych kategorii itp.).

Możliwość korzystania z tłumacza elektronicznego

Może to znacznie ułatwić funkcjonowanie osobom, dla których język Polski nie jest pierwszym językiem. I szybkie samodzielne zapoznanie się z potrzebnym słowem

Wiedza, jaki materiał będzie przerabiany i czytany na kolejnych zajęciach, może mi pomóc przygotować się do tego.

Danie uczniom możliwości potencjalnego przeciwdziałania i szybkiego i skutecznego reagowania na możliwe problemy może wspomóc budowaniu samodzielności przez uczniów.

Jak zadbać o dobrostan własny i uczniów?

Niewątpliwie wojna wzbudza bardzo dużo silnych emocji co może wpływać negatywnie na dzieci, ale także na nauczycieli. Aby nauczyciel mógł efektywnie pomagać, to musi sam być w dobrej formie. Jeżeli w swoim zachowaniu i myśleniu można zauważyć poniższe symptomy - to może to świadczyć o przeciążeniu i odczuwaniu zbyt dużego stresu, co może prowadzić do poważniejszych skutków takich jak np. wypalenie zawodowe:

- Unikanie stresujących sytuacji
- Zbyt duże zaabsorbowanie sprawami uczniów
- Odczuwanie negatywnych emocji i myśli takich jak: drażliwość, niecierpliwość, wrażenie oderwania od rzeczywistości, zmęczenie, niechęć oraz poczucie osamotnienia
- Trudności w prowadzeniu zajęć, w skupieniu się na obowiązkach
- Przenoszenie problemów z pracy do domu

Aby zapobiec rozwijaniu się powyższych symptomów kluczowe jest zadbanie o swój dobrostan, dlatego poniżej znajdują się wskazówki, które mogą się okazać pomocne w jego utrzymaniu:

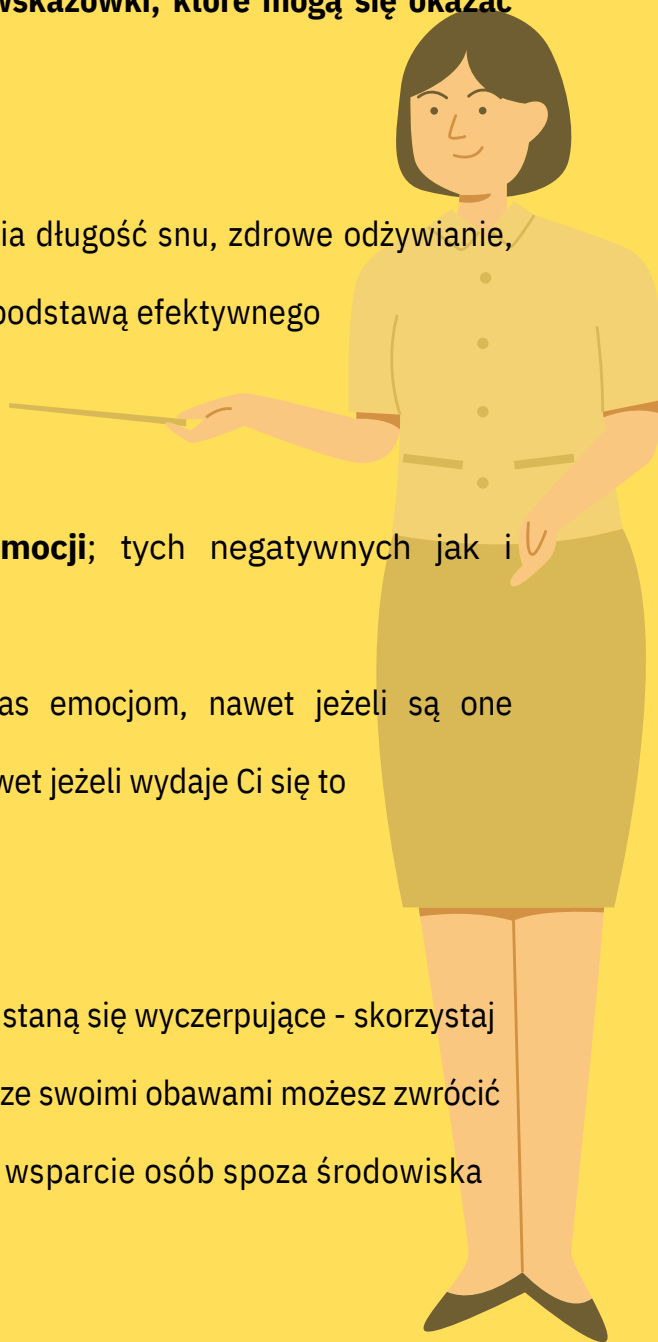
Przede wszystkim zadbaj o siebie! Odpowiednia długość snu, zdrowe odżywianie, aktywność fizyczna oraz czas na odpoczynek są podstawą efektywnego funkcjonowania w pracy jak i poza nią.

Pozwól sobie na odczuwanie różnych emocji; tych negatywnych jak i pozytywnych.

Kluczowe jest danie upustu zalegającym w nas emocjom, nawet jeżeli są one negatywne. Możesz płakać, śmiać się, złościć - nawet jeżeli wydaje Ci się to niestosowne.

Sięgnij po pomoc! Kiedy stres oraz przemęczenie staną się wyczerpujące - skorzystaj z pomocy specjalisty np. psychologa. Pamiętaj, że ze swoimi obawami możesz zwrócić się także do współpracowników oraz poprosić o wsparcie osób spoza środowiska pracy.

Poszerzaj swoją wiedzę! Podstawowe informacje związane z traumą, stresem czy wypaleniem zawodowym skutecznie pozwolą Ci szybko zareagować i rozróżnić zachowania normalne od tych zagrażających, co w konsekwencji zapobiegnie negatywnym skutkom u Ciebie, twoich współpracowników oraz podopiecznych.

Aby ułatwić rozróżnianie emocji oraz nauczyć się je akceptować pomocny może okazać się “Dziennik Emocji”. Dzieci mają za zadanie uzupełniać w kolumnach jakie emocje odczuwają i co się z nimi wiąże. Następnie omawia się zadanie oraz odpowiedzi uczniów. Zadanie pomaga zrozumieć oraz nauczyć się akceptować własne stany emocjonalne.

Emocja	Cel emocji	Sposób Wyrazu	Informacja dla innych	Wpływ emocji na innych	Informacja dla mnie	Informacje z ciała
Smutek	odreagowanie	Płacz, powiedzenie "jest mi smutno"	potrzebuje wsparcia	Współczucie, smutek	dana sytuacja mi nie odpowiada	łzy, zmęczenie

PTSD u dzieci

Dziecięcy stres pourazowy występuje wtedy, kiedy dziecko doświadczy bezpośrednio lub będzie świadkiem zdarzenia, które można określić jako zagrażające życiu lub zdrowiu jego albo jego bliskich. Taka sytuacja powoduje u dziecka duże poczucie bezradności, silny stres oraz reakcje fizyczne. Z racji tego, iż dziecko może być przytłoczone tak silnymi emocjami, może to wpłynąć bezpośrednio na jego zachowanie (dezorganizacja zachowania, nieprzewidywalność) oraz stan fizyczny organizmu (podwyższone tętno, drżenie ciała, zawroty głowy). Dodatkowe skutki to m.in.: smutek, koszmary senne, problemy z koncentracją i utrzymaniem uwagi, zaburzenia odżywiania, problemy ze spaniem. Symptomy te mogą nasilać się w związku z poruszeniem tematu o traumatycznej sytuacji, w tym przypadku np. o wojnie, rannym rodzicu czy głośnych dźwiękach kojarzonych z odgłosami bombardowań.

Trzeba mieć na uwadze, że dziecko, może doznać na tyle silnej traumy związanej z szeroko pojętą sytuacją wojenną, że może to skutkować dziecięcym stresem pourazowym, który trwałe może odcisnąć piętno na jego psychice. Stres jednego dziecka może oddziaływać także na resztę dzieci w klasie, włączając w to nauczycieli.

Dlatego w takiej sytuacji najważniejsza jest szybka reakcja chociażby ze strony nauczycieli - wyczulenie na niektóre symptomy związane z przeżywaniem silnego stresu przez dziecko.

Zachowania, jakie można zauważyć w środowisku szkolnym u dzieci z PTSD to między innymi:

- przejawianie trudności w uczeniu się, koncentracji i uwagi
- występowanie silnego lęku związanego z wydarzeniami z wojną
- dziecko może być z jednej strony uległe, a z drugiej wykazywać objawy agresji

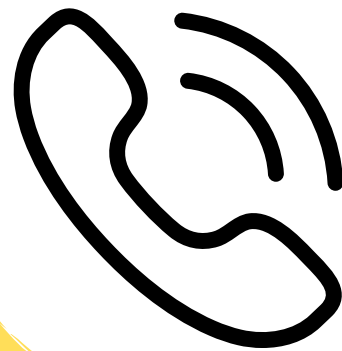
- podobnie jest z zachowaniami związanymi z wycofywaniem się, które mogą szybko ustąpić miejsca agresji
- wystąpić mogą także trudności w zaufaniu dorosłym

Warto mieć jednak na uwadze, iż wyżej wymienione zachowania niekoniecznie muszą oznaczać przeżywanie silnego stresu, poza tym większość dzieci może mieć problem z adaptacją w nowym środowisku - co jest normalne. Warto być wyczulonym na powyższe symptomy i np. skierować dziecko do pedagoga bądź psychologa szkolnego w celu przyjrzenia się problemom dziecka.

Sama świadomość występowania traumy związanej z sytuacją wojenną pozwoli lepiej zrozumieć oraz adekwatnie reagować na różne zachowania uczniów. Przede wszystkim powinno się zapewnić uczniom potrzebę bliskości, wsparcia, zrozumienia, bezpieczeństwa, a co za tym idzie - stałości i przewidywalności. Pomoc w tym także może koncentracja na zasobach dzieci i mocnych stronach w celu podniesienia poczucia własnej wartości.

Gdzie możesz uzyskać wsparcie?

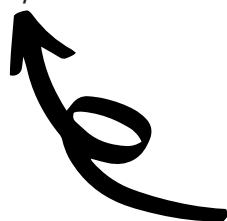
- Dziecięcy telefon zaufania: **800 12 12 12**
- Ogólnopolska Infolinia dla Dzieci i Młodzieży: **800 800 605**
- Infolinia dla Dzieci i Młodzieży, Rodziców oraz Nauczycieli: **800 080 222**

Bezpłatna, ogólnopolska infolinia dla dzieci i młodzieży oraz ich opiekunów:

800 800 605

- Telefon do Wsparcia Centrum Wielokulturowego: **22 648 11 11**
- Zielona Linia: **19524**
- Ministerstwo Edukacji i Nauki - Chatbot informacyjny -

<https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/chatbot-informacyjny--pomoc-w-jezyku-polskim-i-ukrainskim>

Inne źródła z których można czerpać informacje i materiały:

Szkoła z klasą - zbiór materiałów dla nauczycieli i nauczycielek zawierających: poradniki, webinaria, scenariusze zajęć itp.

-
<https://www.szkoazklasa.org.pl/sytuacja-w-ukrainie-materialy-dla-nauczycieli-i-nauczycielek/>

Biblioteki dla Ukrainy - na stronie znajduje lista bibliotek, które biorą w akcji, wraz z wykazem ich działalności, oraz linkami do ich materiałów w formie elektronicznej m.ni w języku Ukraińskim -

<https://bibliotekidlaukrainy.org.pl/dzialania-bibliotek/>

Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich - zbiór informacji i linków do darmowych książek/ebooków i kolorowanek w języku Ukraińskim -

<http://www.sbp.pl/artikul/?cid=24160&fbclid=IwAR0d8j-9x2tIiD90ni8P5DXAiSL6YXdCtQIHkU12WGdhEM0KFQIMwBMMAng>

Cyfrowy Katalog - zbiór informacji i linków do
darmowych książek/ebooków i
kolorowanek w języku Ukraińskim

[https://cyfrowydialog.pl/blog/moc-opowiesci-
baza-bezplatnych-ksiazek-dzieciwych-po-
ukrainsku/](https://cyfrowydialog.pl/blog/moc-opowiesci-baza-bezplatnych-ksiazek-dzieciwych-po-ukrainsku/)

Warszawskie Centrum Innowacji
Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń -
zestawienie
materiałów edukacyjnych i poradników

[-https://um.warszawa.pl/waw/wcies/-
/materialy-edukacyjne-ukraina](https://um.warszawa.pl/waw/wcies/-/materialy-edukacyjne-ukraina)

Fundacja Edukacja dla Demokracji - przegląd miejsc
i materiałów edukacyjnych

<https://fed.org.pl/pomoc-dla-ukrainy-edukacja>

Justyna Gacek

Katarzyna Kwiecień

Katarzyna Rudzik

Weronika Śliwa

Wojciech Włochowicz

Uniwersytet Śląski, Blok Kształcenia Nauczycieli

